

Tetszenek emlékezni a régi zsidó viccre, hogy Belgiumban nagy tömegverekedés tört ki a flamandok és a valonok között. Megérkezik a helyszínre a rendőrség, és a kapitány hangszórón kiadja a parancsot: „vallonok jobbra, flamandok balra!” Kettéválik a tömeg, és középen ott marad egy kis csoport. A csoportból kilép Kohn bácsi, és azt kérdezi:

– Nü, és mi, igazi belgák, hova álljunk?

Sajnos, ez ma már nem vicc. Véres valóság, legalábbis annak közeli lehetőség. Belgium ketté akar szakadni. De nem a súlyos nemzetiségi ellentétek, nem a sovén nacionalizmus miatt: sokkal realisabb okokból. A pénz miatt.

Azt tanultuk régen a marxista szemléletű történelemórákon, hogy a történelmi mozgások, például a válásháborúk mögött mindig gazdasági-társadalmi okokat kell keresni. A marxizmus lejátszott mint történelemszemlélet és metodika, de azért számárság lenne elfelejteni, hogy a társadalmi-politikai mozgások mögött gazdasági okok is vannak. Ez történik éppen most Belgiumban.

Ne haragudjon az olvasó, nem jegyveztem meg pontosan, melyik fél a gazdagabb, és mivel rádióból hallottam a hírt, nem is tudok utánanézni. Úgy rémlik, a flamandok a gazdagabbak. De hát ez mindegy is. A lényeg az, hogy az egyik országgrészben magasabb az ipari fölkészültség, magasabb a nemzeti jóvedelem, magasabb a polgárok évi átlagjövedelme, következőképp több adót is fizetnek be az államkasszába. És a gazdagabbak nem hajlandók osztozkodni a szegényebbekkel, nem hajlandók segíteni, támogatni a szegényebbeket. Legyen két ország, legyen két parlament, legyen két kormány, és a szegényebbek boldoguljanak, ahogy tudnak.

Lehet, hogy mire ezek a sorok megjelennek, már nem is lesz Belgium. Az *Élet és Irodalom* október 2-ai számában olvasom **Eörsi István** tárgyilagos és háttorzongató úti jelentését Írországról, a fejlett Nyugat legnyugatibb országáról. Ha azt, ami a volt Jugo-

szlavia területén van, balkanizmusnak nevezzük, nem tudom milyen nevet adjunk az írországi állapotoknak. Az angolok nyolcszáz éve foglalták el Írországot, és azóta nem sikerült pacifikálniuk. Drótkerítések, kommandók, kibiztosított géppisztolyok között élnek az irték, bombák robbannak itt is, ott is (Angliában is), a börtönök tele vannak ír szabadságharcosokkal, és a börtönviszonyok semmivel sem jobbakk, mint nálunk voltak a Kádár-rezsim bosszúhadjárata vagy Rákosi alatt.

Dánia határozott nemmel felelt a maastrichti Egyesült Európa tervre. A franciák alig hallhatók, cincogó igennel. És mi lesz, ha egyszer a (volt) nyugatnémet polgár azt mondja, elég! Több pénzt már nem engedek kihúzni a zsebemből Németország keleti felének megsegítésére, fölfuttatására, váljunk újból ketté, és Kelet-Németország éljen meg, ahogy tud! És ugyanezt mondja az észak-olaszországi polgár is. Váljunk ketté, és a déliek éljenek meg, ahogy tudnak.

Amikor mi kidugtuk a fejünket a kommunizmus szürke fellegei alól, az egyesülni készülő Európára pislogtunk, oda akartunk tartozni mi is. (Előbb-utóbb). Akkor az integrálódási tendencia egyértelmű volt. Ma már, közeledvén a megvalósulásához, kevésbé egyértelmű. A fölületen úgy látszik, mindenki a nemzeti függetlenségét, nemzeti érdekeit félti. De ha egy kicsit mélyebbre nézünk, kiderül, hogy mindenki a zsebet félti. Miért, a délszláv polgárháború nem azért robbant ki, mert a fejlettebb, iparosodottabb, gazdagabb Horvátország és Szlovénia ki akart válni a szövetségből? Nem akarták tovább cipelni a többi országgrész szegénységét? A szerbek persze fegyverrel válaszoltak, és kitört a ma már áttekinthetetlen pokol, ahol testvérnép gyilkol testvérnépet, ahol a vallási, etnikai, nemzeti különbségek és identitások fanatizálják a szemben álló feleket.

És mi történik északi szomszédainknál? A szlovákok vágya a függetlenség után érhető, évszázados óhaj. Szlovákia a történelem során egyszer

volt független: Hitler jóvoltából – óriási megalkuvások, területi engedmények árán. Szlovákia volt a különválás kezdeményezője, zászlóvivője most is, a csehek húzták az orrukat. Rövidesen azonban a csehek rájöttek, hogy ők a gazdagabbak, az iparosodottabbak, a polgáriasultabbak; Szlovákia nélkül hamarabb utolérlik a fejlett Nyugatot; Szlovákia csak ballaszt a nyakukon. És most a szlovákok késleltetik a különválást, mert rájöttek, hogy a csehek nélkül – egyelőre – nehezebben állnának meg a saját lábukon. A fölszínen persze a nacionalizmus érvei harsognak, de azok csak arra valók, hogy fanatizálják a tömegeket, a lényeg a nacionalizmus alatt húzódik, a lényeg a pénz.

És ha ezt a tendenciát ad abszurdum visszük, miért ne válhatna ketté Magyarország is? Pannónia gazdagabb, iparosodottabb, polgáriasultabb, városiasabb, olyan nagy csoda lenne, ha a Dunántúl meg akarna szabadulni az ország szegényebb, keleti felének a terheitől? Ha a pécsi polgár azt mondaná, mi közöm a miskolci polgár gondjaihoz: A Miskolc-Diósgyőr-Ózd vidékének elavult, fölszámolás alatt levő iparához, az ottani munkanélküliséghez, a borsodi cigányokhoz? Megvannak nekünk is a magunk cigányai, éppen elég gondot okoznak azok is. Mi közöm a szabócs-szatmári munkanélküliséghez? Az ország keleti és középső részét jobban sújtó aszályhoz, mikor nálunk, Pannóniában egy hangyányival több volt a csapadék. Legyen két kormány, két miniszterelnök, két parlament. És hogy a rémálmodat tovább álmodjam: mi szükség van Nagy-Budapesti Főpolgármesteri Hivatalra? Legyen két főváros: Buda és Pest. A gazdagabb budai polgárok miért vegyék a nyakukba a szegényebb pestiek problémáit? Hiszen – mint Belgiumban is – több adót fizetnek. És ha a Tiszántúl föllázad és fegyvert fog, akkor a Dunántúl majd megvédi magát – és már benne is vagyunk a délszláv infernó közepében. Es jöhetnek a „nacionalista” érvek a tömegek fanatizálására – igazságuk mellékes; tölletük úgyis

indulati: a tiszántúli az igaz magyar, a dunántúli elnyugatiasodott, kozmopolita. A tiszántúli tájszólás a diftongusaival, dallamos mondatívével ronda, az ő-zés pláne, ellenben a dunántúli három „e” hang, a lágy mássalhangzók, az az igazi szép magyar beszéd! A pannóniai pápisták mindig is labancok voltak, mi, tiszántúli reformátusok, mi voltunk az igaz magyar kurucok; és már a vallásháborúnál tartunk, és már haladó történelmi hagyományaink is vannak egymás lemeszárulásához... és még folytathatnám az örületet a végletekig: volna benne rendszer.

Valamikor, még az Ikarusban, volt egy atyai jóbarátom, Simon Ádám, aki arra oktatott, hogy mindnyájan érdekemberek vagyunk. Ha valakitől kérek valamit, mindig gondoljak arra, hogy érdekemmel állok szemben, mit tudok én neki cserébe nyújtani. Keserű tanítás volt, sokat töprengtem rajta. S egyszer megkérdeztem Ádámot:

– Mondd, neked mi érdeked fűződik ahhoz, hogy engem pátyolgatsz, oktatsz, segítsz nekem, mit adok én ezért neked?

– Hát a te hálád, a te ragaszkodásod hozzám, az nulla? Nekem nem lehet érdekem, hogy te szeress, hogy általában szeressenek az emberek?

Az más, gondoltam én, így már más. Ha az érdekek között ilyen értékek is szerepelnek, mint Jóság, Hála, Szeretet...

De azért vannak racionálisabb érdekeink is. Hogy ne lőjenek agyon. Hogy a gyerekeimet, a feleségemet, a szeretteimet ne meszárólják le. Hogy ne bombázzák szét a városomat. Mitől van, hogy ezek a nagyon is racionális érdekek nem hatnak Írországból, a Balkánról, a Kaukázusban... és még nem értem a sor végére.

Szégyellem magam. Úgy érzem magam, mint egy szegényes fantáziájú vidéki református tiszteletes, aki minden vasárnap, kis változtatásokkal, ugyanazt prédikálja. De ha egyszer tartósan ilyen a világ!

Mit mondjak?!